

OSNOVE SOLVENCY II

Svrha prikaza materije

U radu se prikazuju nove regulatorne odredbe poslovanja društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Europskoj uniji – Solvency II. Prilagodba i zahtjevi Solvency II smatraju se jednim od ključnih izazova u poslovanju društava u budućem razdoblju. Solvency II će u velikoj mjeri promijeniti poslovnu politiku osiguratelja i reosiguratelja te pozicionirati i uključiti upravljanje rizicima u svaki segment njihova poslovanja. Prednosti od Solvency II trebale bi se očitovati u većoj razini zaštite osiguranika, višoj sigurnosti i očekivanoj efikasnosti poslovanja osiguratelja te u pozitivnom utjecaju na stabilnost i održivost cjelokupnog financijskog sektora. U radu se prikazuje osnovna struktura Solvency II, zahtjevi pojedinih stupova kao i cjelokupan proces usvajanja novih odredbi poslovanja osiguratelja i reosiguratelja u EU. Obrađuju se i zahtjevi pete kvantitativne studije utjecaja, ukazuje se na način izračuna kapitalnih zahtjeva te na izazove implementacije Solvency II za osiguratelje i reosiguratelje u Republici Hrvatskoj.

Uvodne napomene

Financijski sektor iznimno je važan dio svakog gospodarstva i time je podložan strožoj regulaciji i nadzoru od ostalih gospodarskih segmenata. Društva za osiguranje i društva za reosiguranje, kao tradicionalno važan dio financijskog sustava, također su predmet stroge regulacije kojom bi se očuvala stabilnost i održivost ovog sektora i nesmetano ispunjavanje njegovih važnih funkcija, od funkcije osiguranja do razvojne te socijalne i društvene funkcije. Stoga se kao jedan od argumenata uvođenja nove i složenije regulacije često ističe zadržavanje postojeće stabilnosti i prilagođavanje regulacije budućim izazovima. Solvency II predstavlja tu novu regulativu koja bi trebala, pored zaštite osiguranika, osigurati dugoročnu stabilnost financijskog sektora i sektora osiguranja te se prilagoditi i odgovoriti budućim vremenima. Solvency II u svojoj osnovi podrazumijeva najužu uključenost upravljanja rizicima i prepoznavanja rizika u poslovanju društva. Time bi društvo bilo adekvatno kapitalizirano s obzirom na sve preuzete rizike te bi prilagodilo svoju poslovnu politiku i željenu profitabilnost vlastitoj izloženosti riziku.

Osnove i organizacija Solvency II

Solvency II je novi zakonodavni i regulatorni okvir ukupnog poslovanja društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Europskoj uniji. Ključne promjene odnose se na nova pravila solventnosti i upravljanja rizikom, što se često podrazumijeva pod pojmom Solvency II. Solvency II sustav

zakonodavnih i regulatornih odredbi trebao bi prepoznavati i vrednovati sve rizike kojima je društvo za osiguranje i društvo za reosiguranje izloženo, poticati društvo na cjelovito upravljanje rizicima, unaprijediti odnos s nadzornim tijelom te povećati otvorenost poslovanja svim sudionicima. Temeljni ciljevi Solvency II su zaštita osiguranika, postavljanje granice solventnosti koja će predstavljati ukupnu izloženost svim rizicima, anticipiranje tržišnih promjena, utemeljenost na principima, a ne na strogim pravilima te održavanje financijske stabilnosti i izbjegavanje procikličnosti regulatornih odredbi¹. Solvency II je nastavak „nove regulacije“ koja je započela uvođenjem Basela II, novih pravila mjerenja kapitalnih zahtjeva banaka. Kroz Solvency II isti principi i organizacija regulacije uvode se i u poslovanje osiguratelja i reosiguratelja. Principe i organizaciju Basela II i Solvency II preuzimat će i ostale financijske institucije čije su regulatorne odredbe u postupku intenzivnog preispitivanja, što je najprimjetnije kod mirovinskih fondova.

U okviru Solvency II, svi rizici u poslovanju društava za osiguranje i društava za reosiguranje trebali bi biti kvantitativno i kvalitativno prepoznati i upravljani (*risk-based model*), a izloženost i upravljanje rizicima društva determiniralo bi potrebnu razinu kapitala – adekvatnost kapitala. Današnji sustav regulacije adekvatnosti kapitala i granice solventnosti osiguratelja i reosiguratelja u upotrebi je još od 1970., a posljednje izmjene doživio je 2002. godine. Zasnovan je na pravilima i mjerama koje definiraju granicu solventnosti koju moraju ispuniti osiguratelji. To je jednostavan model koji uzima u obzir samo osigurateljni rizik na principu indeksa premije i šteta. Financijski rizik je upravljan zakonskim pravilima i ograničenjima ulaganja i ne utječe na adekvatnost kapitala i granicu solventnosti. Kroz ovaj sustav brojni rizici kojima je društvo izloženo nisu vrednovani i upravljani na adekvatan način, niti su primjereno vrednovani instrumenti zaštite i diversifikacijski učinci².

Solvency II se često dijeli u tri stupa, koja sadrže tri područja nove regulacije. Usvojena Direktiva o Solvency II 2009/138/EZ ipak formalno ne poznaje takvu podjelu. Prvi stup odnosi se na kvantitativne mjere, drugi na sustav upravljanja rizicima i nadzor nad poslovanjem društva od strane nadzornog tijela, a treći na tržišnu disciplinu i veću transparentnost poslovanja.

Slika 1: Struktura Solvency II

KVANTITATIVNE MJERE	PROCES NADZORA	TRŽIŠNA DISCIPLINA
Granica solventnosti Minimalno potrebni kapital Vlastita sredstva Ulaganja Kapitalna oslobođenja Interni modeli Standardna formula Tehničke pričuve Vrednovanje ulaganja	Sustav upravljanja Interna kontrola Upravljanje rizikom Stres testovi Stalna kontrola izloženosti riziku Proces nadzora i supervizije	Izvještavanje Transparentnost poslovanja MRS MSRI
I. STUP	II. STUP	III. STUP

Izvor: CEA, Solvency II, *Introductory Guide*, Brussels, lipanj 2006., str. 8.

¹ Official Journal of the European Union, *Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II)*, Volume 52, 17. prosinca 2009.

² Swiss Re, *Sigma* No. 4/2006.

Prvi stup – kvantitativne mjere, definira vrednovanje imovine i obveza, izračun tehničkih pričuva, kategorizaciju vlastitih sredstava, granicu solventnosti, minimalni potrební kapital. Solvency II pretpostavlja dvije razine kapitala; granicu solventnosti ili solventni kapital (*Solvency Capital Requirement – SCR*) i minimalni potrební kapital (*Minimum Capital Requirement - MCR*). Solventni kapital (SCR) je ona razina kapitala koja omogućuje društvu za osiguranje i društvu za reosiguranje apsorpciju gotovo svih štetnih događaja i solventno poslovanje s obzirom na preuzete rizike, dok minimalno potrební kapital (MCR) predstavlja najnižu dopuštenu razinu kapitala društva. Između te dvije razine kapitala nadzorno će tijelo propisati potrebne popravne mjere.

Granica solventnosti (SCR) bi se trebala izračunavati korištenjem internog modela koji društva individualno razvijaju ili standardne formule – standardnog pristupa, propisanog direktivom o Solvency II i mjerama implementacije. Kao mjera rizičnosti uzimala bi se rizična vrijednost (*Value at risk – VaR*) uz razinu pouzdanosti od 99,5% u jednogodišnjem razdoblju. U izračun potrebnog kapitala bili bi uzeti svi rizici kojima je društvo izloženo. Solvency II potiče razvoj internih modela procjene rizika od strane osiguratelja i reosiguratelja, koje će vjerojatno razvijati velika društva, a srednji i manji osiguratelji koji ne budu imali dovoljno sredstava ili znanja mogu koristiti standardan pristup, standardnu formulu za izračunavanje solventnog kapitala.

Drugi i treći stup važni su dijelovi Solvency II i pretpostavljaju proces supervizije, razvijanje internih kontrola i procesa upravljanja rizicima u drugom stupu te tržišnu disciplinu i transparentnost poslovanja u trećem stupu³.

Proces i tijela uključena u usvajanje Solvency II

Solvency II – projekt usvajanja novog zakonodavnog i regulatornog okvira osiguratelja i reosiguratelja u Europskoj uniji započeo je još 2000. godine, 28. lipnja, preliminarnim „otvorenim danima“ na kojima su razmatrane različite ideje i prijedlozi širokog kruga zainteresiranih strana⁴.

Tablica 1: Lamfalussyjev proces usvajanja Solvency II

Razina	Naziv	Što sadrži	Tko razvija	Tko odlučuje	Forma i status
1. razina	Direktiva o Solvency II	Ukupan zakonodavni okvir poslovanja	Europska komisija	Europski parlament, Vijeće ministara	Direktiva 2009/138/EZ Usvojeno 2009.
2. razina	Provedbene mjere	Detaljne provedbene mjere	Europska komisija	EIOPC	Delegirani akt 10.10.2014. usvojen od EK
3. razina	Smjernice nadzora	Smjernice nadzora i usklađivanja nadzora	EIOPA	EIOPA	Obvezujući i neobvezujući tehnički standardi do kraja 2015.

³ CEA, *Solvency II, Introductory Guide*, Brussels, lipanj 2006.

⁴ EC, *Paper for the Solvency Subcommittee, Considerations on the design of future prudential supervisory system*, studeni 2002., MARKT/2535/02

4. razina	Primjena u nacionalna zakonodavstva i poslovanje	Nadzor usklađivanja nacionalnog zakonodavstva i provođenja	Europska komisija	Europska komisija	U 2015. godini
-----------	--	--	-------------------	-------------------	----------------

Izvor: Prilagođeno prema CEA, *Solvency II, Understanding the Process*, veljača 2007., str. 6.

U tablici 1 prikazan je proces usvajanja i implementacije Solvency II koji se provodi kroz četiri razine tzv. Lamfalussyjevog procesa. **Prva razina** podrazumijeva donošenje Solvency II direktive koju predlaže Europska komisija uz savjetovanje CEIOPS-a (*Committee of European Insurance and Occupational Pensions Supervisors*), a usvaja je Europski parlament i Vijeće ministara. Direktivu Solvency II 2009/138/EZ izglasao je Europski parlament 22. travnja 2009., a potvrdilo Vijeće ministara 5. svibnja 2009. Direktiva je objavljena u „Službenom listu Europske unije“, Vol. 52, 17. prosinca 2009. godine⁵. Primjena i implementacija direktive nalaže izradu provedbenih mjera. Europska komisija izradila je i usvojila 10. listopada 2014. provedbene mjere u pravnoj formi *delegated acts* kao **drugu razinu** implementacije direktive. Provedbene mjere trebaju biti još usvojene od Europskog parlamenta i Vijeća u roku šest mjeseci od usvajanja od strane Europske komisije. **Treća razina** usvajanja direktive podrazumijeva preporuke i načela supervizije koje bi trebala predložiti i usvojiti Europska agencija za nadzor osiguranja i zaposleničkih mirovina (EIOPA) do kraja 2015. u različitom pravnom obliku. U 2015. godini zemlje članice će imati vremena za prilagodbu nacionalnih zakonodavstava, a Europska komisija će nadzirati i vrednovati implementaciju te usklađivanje, što je konačna – **četvrta razina** implementacije Solvency II regulative u poslovanje osiguratelja i reosiguratelja u EU.

Konačan početak primjene Solvency II je 1. siječnja 2016. godine. S početkom 2016. opoziva se i trenutna regulativa osigurateljnog sektora. Rok usklađivanja nacionalnih zakonodavstava zemalja članica sa Solvency II direktivom pomiče je **31. ožujka 2015.** U slici 2 prikazan je noviji vremenski okvir usvajanja preostalih odredbi Solvency II.

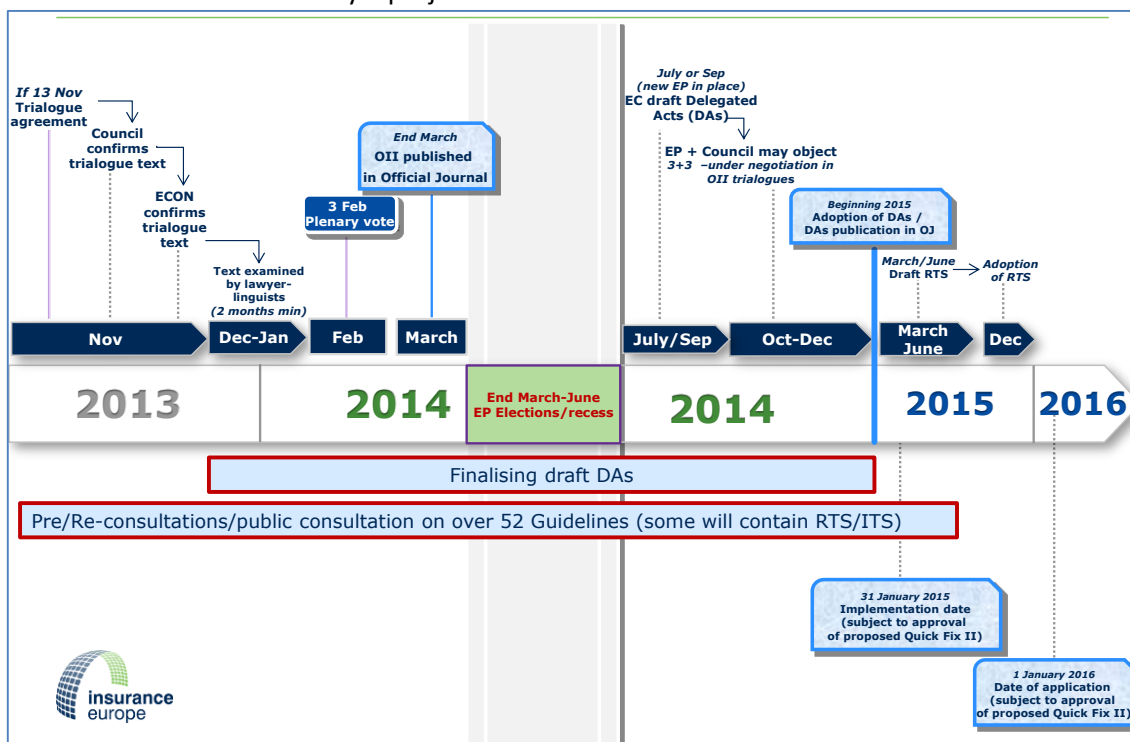
Europska agencija za nadzor osiguranja i zaposleničkih mirovina (EIOPA) objavila je 27. rujna 2013., konačne smjernice za pripremu na Solvency II. Cilj smjernica je osigurati nacionalnim nadzornim tijelima i osigurateljnoj industriji djelomičnu primjenu nekih važnih dijelova Solvency II i pripremu na novu regulativu. Nacionalna nadzorna tijela će odlučiti kako najbolje uklopiti smjernice u svoje nacionalne regulatorne i nadzorne okvire, isto će biti pod nadzorom je EIOPA-e.

Smjernice EIOPA-e čine:

- Smjernice za anticipativnu procjenu vlastitih rizika društva (utemeljenu na načelima ORSA-e),
- Smjernice o sustavu upravljanja,
- Smjernice za podnošenje informacija nacionalnim nadležnim tijelima i
- Smjernice za pretprijavu za unutarnje Modele.

⁵ Direktiva 2009/138/EZ Solvency II.

Slika 2: Vremenski okvir Solvency II projekta

Izvor: Insurance Europe

Usporavanje u izradi pune Solvency II regulacije uzrokovano je potrebom nadopune Solvency II direktive **Omnibus II direktivom** kako bi se regulatorne izmjene okvira nadzora financijskog sustava u EU i novih nadzornih institucija uključile u Solvency II regulativu. Omnibus II direktiva ugradila je ovlasti Europske agencije za nadzor osiguranja i zaposleničkih mirovina (EIOPA) te neke dodatne odredbe u Solvency II direktivu. Omnibus II direktiva 2014/51/EU objavljena je u Službenom listu Europske unije 22. svibnja 2014.

Usvajanje i implementacija Solvency II direktive složen je i sveobuhvatan proces s čitavim nizom uključenih strana – stakeholdera. Proces je otvoren i transparentan svim sudionicima te se zasniva na aktivnoj suradnji i prijedlozima iz industrije osiguranja. Prijedlozi i mišljenja društava, industrije i ostalih uključenih strana dostavljaju se EIOPA-i ili Europskoj komisiji koji prije usvajanja provode opsežan konzultativan proces. Ovaj proces započinje konzultacijama prije i poslije objavljivanja konzultativnih papira.⁶

Kvantitativne studije utjecaja

Kvantitativne studije utjecaja (*Quantitative Impact Study – QIS*) su vježbe i studije kojima Europska komisija testira utjecaj pojedinih odredbi, cjelokupne direktive ili prijedloga provedbenih mjera na poslovanje društava u EU. Kvantitativne studije utjecaja provodi CEIOPS, danas EIOPA, u ime Europske komisije. CEIOPS/EIOPA je u razdoblju od listopada 2005. do ožujka 2011. proveo i objavio rezultate pet kvantitativnih studija utjecaja koje su testirale različite odredbe Solvency II regulative na osigurateljni sektor u Europskoj uniji. U ožujku 2011. Europska agencija za nadzor osiguranja i zaposleničkih mirovina (EIOPA) objavila je rezultate pete kvantitativne studije utjecaja – QIS 5.

⁶ CEA, *Solvency II, Understanding the Process*, veljača 2007.

Tablica 2: Održavanje, predmet testiranja i sudjelovanje društava u prethodnim kvantitativnim studijama utjecaja (QIS)

QIS	Održavanje / predmet / sudjelovanje
QIS 1	10. do 12. 2005. godine Tehničke pričuve
QIS 2	5. do 7. 2006. Vrednovanje tehničkih pričuva, MCR i SCR-a 514 društava iz 23 zemlje
QIS 3	4. do 6. 2007. Kalibracija SCR i MCR-a, bilančni pristup pod Solvency II Grupe Više od 1000 društava
QIS 4	4. do 7. 2008. Specifikacija standardne formule Pojednostavljenja izračuna SCR-a i tehničkih pričuva, mogućnost upotrebe specifičnih parametara Više od 1400 društava
QIS 5	8. do 12. 2010. Utjecaj prijedloga ukupnih provedbenih mjera na osigurateljni i reosigurateljni sektor u Europskoj Uniji. Sudjelovalo gotovo 70% društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Europskoj uniji čije će poslovanje biti regulirano Solvency II direktivom.

Izvor: EIOPA

QIS 5 je bila do sada najzahtjevnija i sveobuhvatnija provedena kvantitativna studija utjecaja. Testirala je nov način vrednovanja imovine i ostalih obveza, vrednovanje i izračun tehničkih pričuva, vlastita sredstva, izračun solventnog kapitala (*SCR – Solvency Capital Requirements*) i minimalno potrebnog kapitala (*MCR – Minimum Capital Requirement*), načine izračuna SCR-a, tretman grupa i ostale kvantitativne odredbe Solvency II.

U QIS 5 sudjelovalo je gotovo 70% od svih društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Europskoj uniji čije će poslovanje biti regulirano Solvency II direktivom. Ovo je znatno povećanje sudjelovanja u odnosu na QIS 4 koja je provedena u 2008., a u njoj je sudjelovalo 33% osiguratelja i reosiguratelja u Europskoj uniji. Povećalo se i sudjelovanje osigurateljskih i reosigurateljskih grupa, sa 111 u QIS 4 na 167 u QIS 5.

Rezultati QIS 5 ukazuju na snažnu i stabilnu kapitaliziranost i financijsku poziciju osiguratelja u reosiguratelja prema solventnom kapitalu (SCR) i minimalno potrebnom kapitalu (MCR). Prema QIS 5, osiguratelji i reosiguratelji koji su sudjelovali drže 355 mlrd. Eura viška vlastitih sredstava – kapitala za pokriće solventnog kapitala (SCR) i 676 mlrd. Eura viška vlastitih sredstava – kapitala za pokriće minimalno potrebnog kapitala (MCR) definiranih prema Solvency II direktivi. Ovi rezultati potvrđuju stabilnu financijsku poziciju osiguratelja i reosiguratelja u EU s obzirom na to da ostvaruju višak vlastitih sredstva iznad razine regulatorno propisanog (SCR i MCR) u zahtjevnom tržišnom okruženju. Usporedba kapitaliziranosti društava za osiguranje po Solvency I regulativi i prema solventnom kapitalu (SCR) i minimalno potrebnom kapitalu (MCR) prikazana je u tablici 3.

Tablica 3: Kapitalni zahtjevi prema Solvency I i II

U mlrd. Eura i %	Solvency I	Solvency II	
		SCR	MCR
Omjer solventnosti	310%	165%	466%
Višak vlastitih sredstva	476	355	676
Kapitalni zahtjev	227	547	185
Propisana vlastita sredstva	703	902	861

Izvor: EIOPA, *EIOPA Report on the fifth Quantitative Impact Study (QIS5) for Solvency II*

Svrha QIS 5 bila je potaknuti osiguratelja i reosiguratelje te njihove nadzorne agencije na pripremu i usklađivanje s budućim odredbama Solvency II. **QIS 5 nije testirala** odredbe Solvency II koje se tiču „drugog“ i „trećeg“ stupa, a odnose se na sustav upravljanja društvom, upravljanje rizikom, vlastitu procjenu rizika i solventnosti te odredbe oko objavljivanja podataka i transparentnosti poslovanja. Ipak prema rezultatima upitnika i generalnoj slici, EIOPA zaključuje kako će ova područja predstavljati važne izazove za implementaciju Solvency II, posebno u dijelu upravljanja rizikom i izvještavanja⁷.

Ključne poruke rezultata QIS 5 su da bi prudencijalna regulacija kao što je Solvency II treba biti utemeljena na jasnim kapitalnim zahtjevima s posebnim naglaskom na kvalitetnoj strukturi vlastitih sredstva.

Rezultati kvantitativne studije utjecaja provedene u Republici Hrvatskoj

Kvantitativna studija utjecaja u Republici Hrvatskoj je provedena u razdoblju od početka listopada 2011. do kraja svibnja 2012. godine. QIS studija u Republici Hrvatskoj je postavljena sukladno Tehničkim specifikacijama Pete kvantitativne studije utjecaja (QIS 5).

U provedbi QIS studije sudjelovalo je ukupno 25 društava za osiguranje i društava za reosiguranje. Sudionici QIS studije pokrivaju udio od 99,7% ukupne zaračunate bruto premije na dan 31.12.2010. godine. Rezultati QIS studije ukazuju na primjerenu kapitaliziranost društava za osiguranje i reosiguranje prema potrebnom solventnom kapitalu (SCR) i minimalno potrebnom kapitalu (MCR).

Rezultati QIS studije pokazuju da je višak sredstva izračunat prema novim pravilima veći nego prema trenutačnim pravilima za izračun potrebnog kapitala. Prema Solvency I višak vlastitih sredstva iznosi 1.476 milijuna kuna, dok prema zahtjevima Solvency II iznosi 4.222 milijuna kuna. Prema dobivenim rezultatima provedene QIS studije u Republici Hrvatskoj vidljiv je rast omjera solventnosti, odnosno omjer je prema izračunima temeljenim na Solvency II porastao sa 186% na 196%.

Tablica 4: Kapitalni zahtjevi i višak vlastitih sredstva u tisućama kuna – usporedba pokazatelja solventnosti prema Solvency I i prema Solvency II

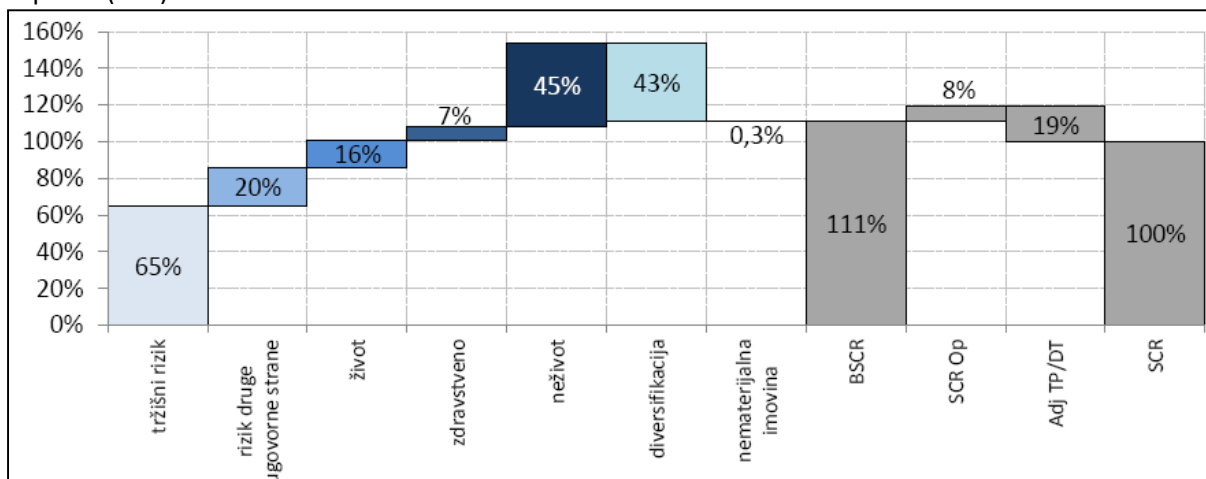
	Solvency I	Solvency II	
		SCR	MCR
Omjer solventnosti	186%	196%	539%
Višak vlastitih sredstva	1.476.202	4.222.383	6.997.443
Kapitalni zahtjev	1.724.254	4.398.330	1.592.572
Raspoloživi kapital	3.200.455	8.620.713	8.590.015

Izvor: HANFA, *Izveštaj o provedenoj studiji kvantitativnih utjecaja (QIS studiji) Solvency II regulative društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Republici Hrvatskoj*, str. 16

⁷ EIOPA, *EIOPA Report on the fifth Quantitative Impact Study (QIS5) for Solvency II*

Pokrivenost potrebnog solventnog kapitala (SCR) u rasponu između 100% i 200% imalo je više od trećine (36%) sudionika QIS studije, odnosno mjereno prema udjelu sudionika u ukupnoj imovini i udjelu sudionika u ukupnoj zaračunatoj bruto premiji pokrivenost potrebnog solventnog kapitala (SCR) imalo je njih 29%, odnosno 30%. Omjer solventnosti niži od 100%, odnosno nepokrivene kapitalne zahtjeve, imalo je 12% sudionika, odnosno 10% udjela u imovini i 9% udjela u zaračunatoj bruto premiji sudionika QIS studije. Najveći dio, odnosno pokrivenost u rasponu između 200% i 300%, odnosi se na 28% sudionika, 48% ukupne imovine i 53% zaračunate bruto premije.

Grafikon 1: Struktura osnovnog potrebnog solventnog kapitala (BSCR) i potrebnog solventnog kapitala (SCR)

Izvor: HANFA, *Izveštaj o provedenoj studiji kvantitativnih utjecaja (QIS studiji) Solvency II regulative društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Republici Hrvatskoj*, str. 41

U strukturi osnovnog potrebnog solventnog kapitala (BSCR) značajan je učinak diversifikacije koji smanjuje umanjuje kapitalne zahtjeve za čak 43%. Od rizika najznačajniji kapitalni zahtjev odnosi se na tržišni rizik 65%, rizik preuzetnog neživotnog osiguranja 45%, rizik neispunjenja obveze druge ugovorne strane 20%, rizik preuzetog životnog osiguranja 16% i zdravstvenog 7% ukupnog solventnog kapitala, prije uključenja diversifikacijskih učinaka. Kapitalni zahtjev za operativni rizik iznosi 8%, a prilagodbe za sposobnost tehničkih pričuva i odgođenih poreza da umanje gubitak 19% solventnog kapitala (SCR).

Svi sudionici bili su u mogućnosti pokriti zahtjeve minimalnog potrebnog kapitala (MCR), dok je 72% od ukupnog broja sudionika QIS studije moglo i više od tri puta pokriti svoj minimalni potrebni kapital (MCR). Sudionici su iskazali raspoloživa vlastita sredstva nakon prilagodbe u iznosu od ukupno 8.621 milijuna kuna. Od toga iznos od 8.548 milijuna kuna ili 99,2% predstavlja najkvalitetnija sredstva 1. kategorije.⁸

Važniji zahtjevi Solvency II

Peta kvantitativna studija utjecaja – QIS 5 pokriva zahtjeve „prvog stupa“ Solvency II. Zahtjevi QIS 5 su oblikovani u tehničkim specifikacijama i kvalitativnim upitnicima. Tehničke specifikacije QIS 5 podijeljene su na šest dijelova: 1) Vrednovanje imovine i ostalih obveza i vrednovanje tehničkih pričuva, 2) Solventni kapital – SCR, 3) Interni modeli, 4) Minimalno potrebni kapital – MCR, 5) Vlastita sredstva i 6) Grupe. Kvalitativnim upitnicima se testira ukupna spremnost na Solvency II, korištene

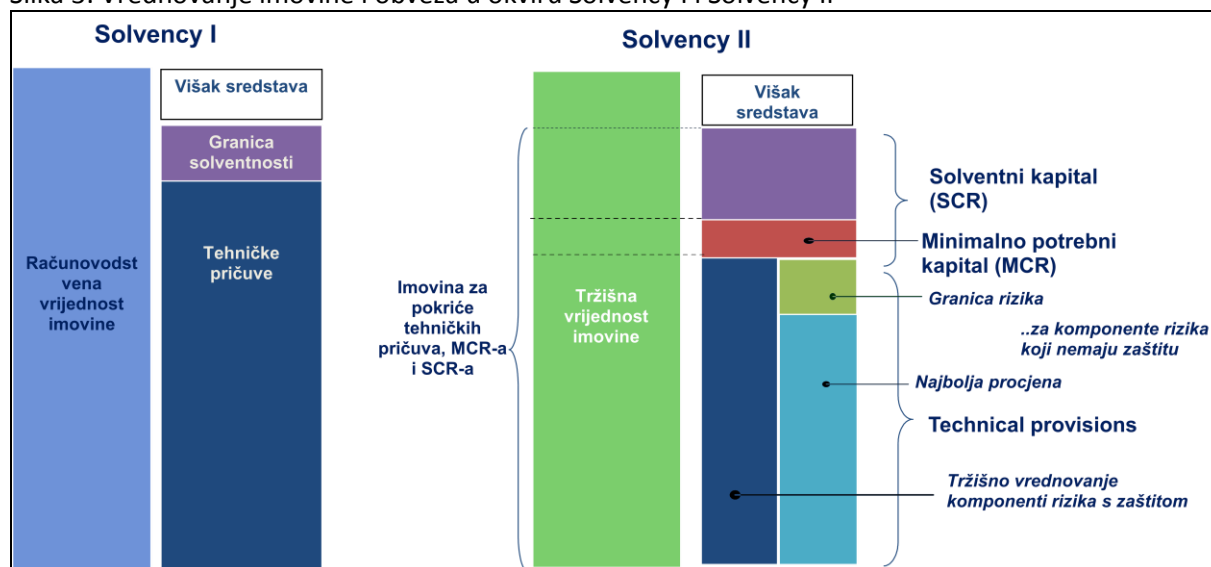
⁸ HANFA, *Izveštaj o provedenoj studiji kvantitativnih utjecaja (QIS studiji) Solvency II regulative društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Republici Hrvatskoj*

tehnike i metode procjene i sl. Cjelokupni paket dokumenta QIS 5 sadrži pored tehničkih specifikacija i kvalitativnih upitnika, tablice i IT alate, nacionalne smjernice pojedinih nacionalnih nadzornih tijela i ostale pomoćne dokumente⁹. U radu se prikazuje vrednovanje imovine i ostalih obveza te tehničkih pričuva, izračun solventnog kapitala – SCR i minimalno potrebnog kapitala – MCR.

Vrednovanje imovine i ostalih obveza i tehničkih pričuva

Solvency II uvodi ekonomsko/tržišno vrednovanje imovine i obveza temeljeno na ukupnom pristupu cjelokupnim bilančnim pozicijama, što znači da će tržišno vrednovati sve rizike kojima su izložene bilančne pozicije.

Slika 3: Vrednovanje imovine i obveza u okviru Solvency I i Solvency II

Izvor: HUO, Radionica o Solvency II petoj kvantitativnoj studiji utjecaja QIS 5, rujan 2010.

Društva za osiguranje i društva za reosiguranje u okviru Solvency II direktive vrednovat će imovinu i obveze na sljedeći način:

- imovina se vrednuje po iznosu za koji bi se mogla razmijeniti između dobro obaviještenih voljnih strana u transakciji po tržišnim uvjetima;
- obveze se vrednuju po iznosu za koji bi se mogle prenijeti ili namiriti između dobro obaviještenih voljnih strana u transakciji po tržišnim uvjetima.

Vrijednost tehničkih pričuva bit će jednaka zbroju najbolje procjene i granice rizika¹⁰. Ključne razlike u pristupu vrednovanju imovine i obveza u okviru sadašnje regulacije Solvency I i Solvency II prikazane su u slici 3.

Solventni kapital – SCR

Odredbe o solventnom kapitalu ili kapitalnom zahtjevu glede solventnosti (*Solvency Capital Requirement – SCR*) obuhvaćeni su člancima 100 do 127 Direktive o Solvency II (2009/138/EZ). S obzirom na prirodu, opseg i složenost izloženosti riziku, društva za osiguranje i društva za reosiguranje biraju jedan od načina izračuna SCR-a:

- Puni interni model,

⁹ Svi dokumenti dostupni su na web stranici CEIOPS-a: <https://www.cejops.eu/consultations/qis/quantitative-impact-study-5/index.html>

¹⁰ Direktiva Solvency II 2009/138/EZ i EK, *QIS5 Technical Specifications*, Brussels, 5. srpanj 2010.

- Standardnu formulu i djelomični interni model,
- Standardnu formulu sa specifičnim parametrima društva,
- Standardnu formulu,
- Pojednostavljenje/simplifikaciju.

Društva moraju imati prihvatljiva vlastita sredstva koja pokrivaju posljednji objavljeni SCR. SCR se kalibrira tako da se u obzir uzmu **svi mjerljivi rizici** kojima je izloženo društvo. Pokriva postojeće poslove kao i nove poslove čije se sklapanje očekuje tijekom sljedećih 12 mjeseci. Jednak je rizičnoj vrijednosti (VaR) osnovnih vlastitih sredstava društva sa stupnjem pouzdanosti od 99,5% tijekom jednogodišnjeg razdoblja. Društva izračunavaju SCR najmanje jedanput godišnje, a rezultat tog izračuna javljaju nadzornim vlastima.

Društva mogu upotrijebiti **pojednostavljeni izračun** za specifični podmodul ili modul rizika kad to opravdavaju priroda, opseg i složenost rizika s kojima se suočavaju i kad bi bilo nerazmjerno zahtijevati od svih društava da primjenjuju standardni izračun (čl. 109).

Kako bi se koristila pojednostavljenja, društvo mora:

- Procijeniti prirodu, opseg i složenost rizika,
- Procijeniti greške odstupanje modela.

Solventni kapital – SCR, prikazan na slici 4, izračunat na temelju standardne formule, jednak je zbroju sljedećih stavki:

- (a) osnovnog kapitalnog zahtjeva glede solventnosti (*basic solvency capital requirement - BSCR*),
- (b) kapitalnog zahtjeva za operativni rizik (*capital requirement for operational risk - SCRop*),
- (c) prilagodbe za sposobnost tehničkih pričuva i odgođenih poreza da apsorbiraju gubitke (*adjustment for the loss-absorbing capacity of technical provision and deferred taxes - Adj*).

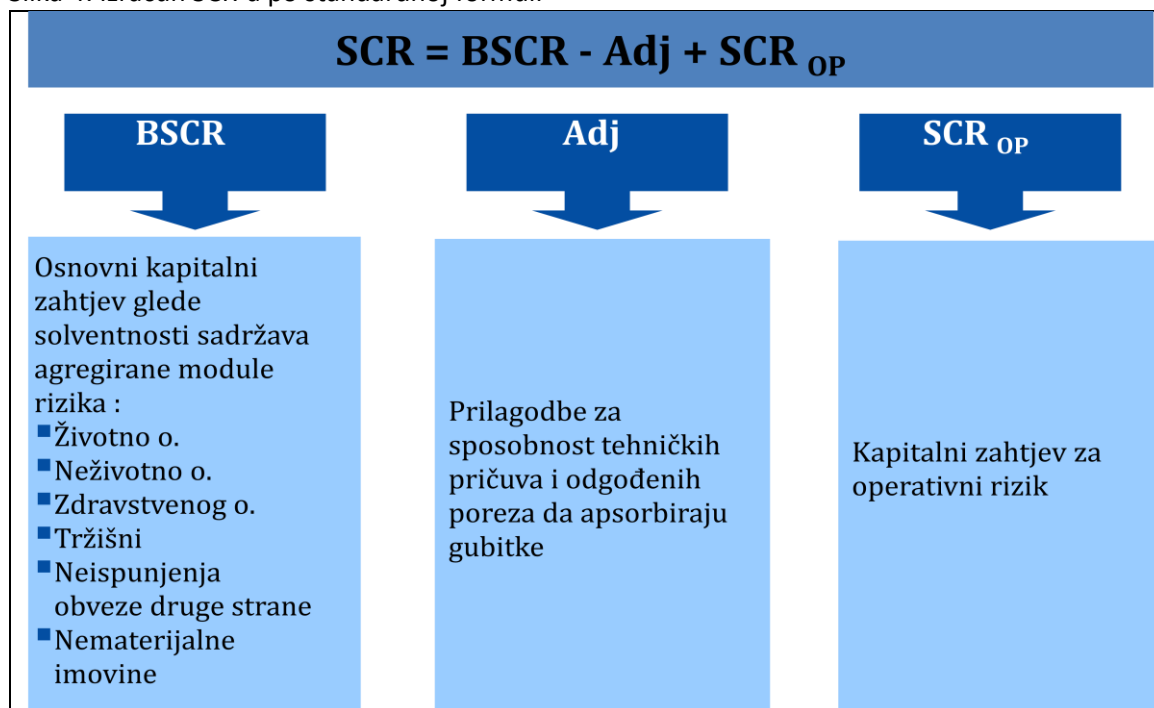
Osnovni kapitalni zahtjev glede solventnosti – BSCR obuhvaća pojedine module rizika, koji se agregiraju u skladu koeficijentima korelacije za agregiranje modula rizika i zajedno čine ukupni kapitalni zahtjev za BSCR.

BSCR obuhvaća sljedeće **module rizika**:

- (a) preuzeti rizik životnog osiguranja,
- (b) preuzeti rizik neživotnog osiguranja,
- (c) preuzeti rizik zdravstvenog osiguranja,
- (d) tržišni rizik,
- (e) rizik neispunjenja obveza druge ugovorne strane i
- (f) rizik nematerijalne imovine.

Svaki od modula rizika BSCR-a kalibrira se upotrebom mjere rizične vrijednosti (VaR) sa stupnjem pouzdanosti od 99,5% tijekom jednogodišnjeg razdoblja. Učinci diversifikacije i prilagodbe za sposobnost tehničkih pričuva i odgođenih poreza da apsorbiraju gubitke uzimaju se u obzir pri oblikovanju svakog od modula rizika.

Slika 4: Izračun SCR-a po standardnoj formuli

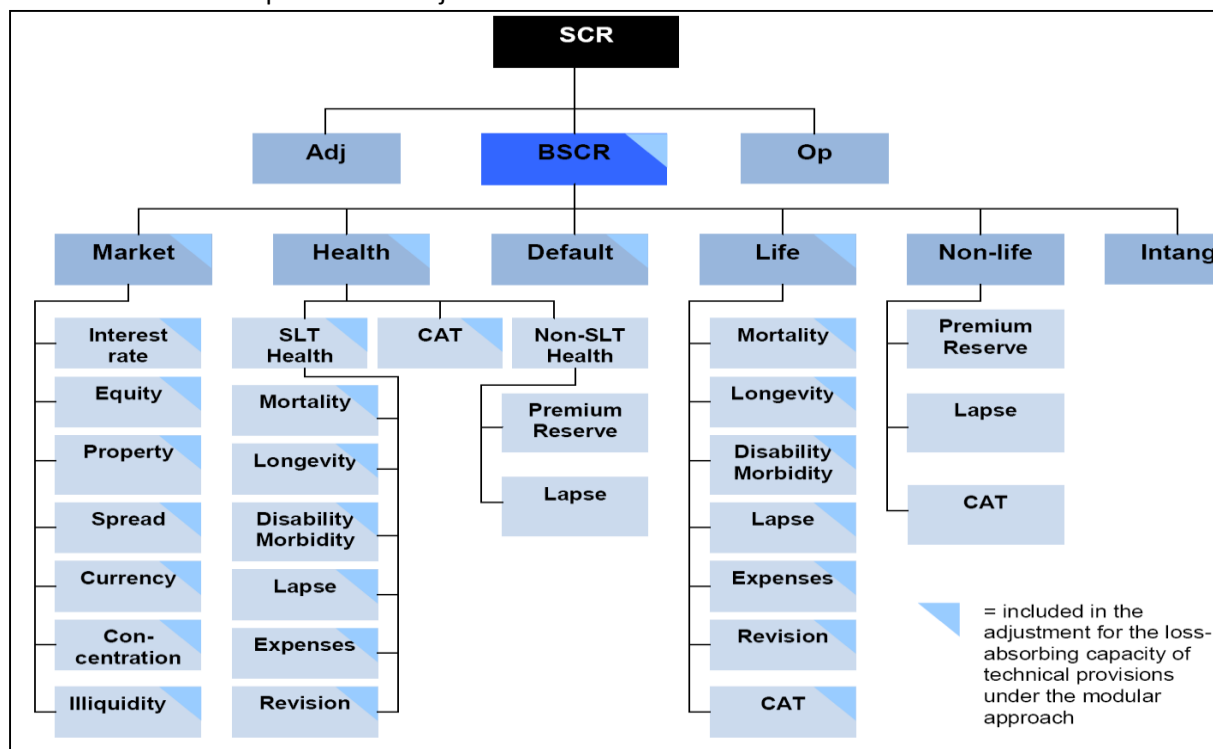
Izvor: Prema EK, *QIS5 Technical Specifications*, Brussels, 5. srpanj 2010.

Kapitalni zahtjev za pojedini modul rizika izračunava se izračunom zasebnih podmodula rizika i njihovom agregacijom preko koeficijenata korelacije. Na slici 5 prikazani su podmoduli pojedinih modula rizika. Tako se, na primjer, kapitalni zahtjev za **tržišni rizik** (modul tržišnog rizika) izračunava kao kombinacija kapitalnih zahtjeva za sljedeće podmodule:

- kamatnog rizika,
- rizika vlasničkih vrijednosnih papira,
- rizika promjene cijena nekretnina,
- rizika raspona,
- valutnog rizika,
- rizika koncentracije tržišnog rizika i
- rizika premije nelikvidnosti¹¹.

¹¹ EK, *QIS5 Technical Specifications*, Brussels, 5. srpanj 2010.

Slika 5: Izračun SCR-a po standardnoj formuli

Izvor: EK, QIS5 Technical Specifications, Brussels, 5. srpanj 2010.

Minimalni potrebni kapital – MCR

Minimalni potrebni kapital (*Minimum Capital Requirement – MCR*) odgovara iznosu prihvatljivih osnovnih vlastitih sredstava ispod kojeg bi osiguranici i korisnici bili izloženi neprihvatljivoj razini rizika kad bi društvima bilo dopušteno daljnje poslovanje.

MCR se izračunava na jasan i jednostavan način, i to kao linearna funkcija skupa ili podskupa sljedećih varijabli: tehničkih pričuva društva, obračunatih premija osiguranja, rizikom ponderiranog kapitala, odgođenih poreza i administrativnih troškova. Upotrijebljene varijable izračunavaju se bez reosiguranja.

Postoji najniža apsolutna vrijednost MCR-a izražena u eurima, koja ovisno o prirodi posla društva iznosi:

- 2,200.000 eura za društva za neživotno osiguranje, osim u slučaju kad su pokriveni neki ili svi rizici uključeni u jednu od vrsta osiguranja od 10 do 15, u tom slučaju najmanji apsolutni prag mora biti najmanje 3,200.000 eura,
- 3,200.000 eura za društva za životno osiguranje,
- 3,200.000 eura za društva za reosiguranje, osim u slučaju vlastitih društava za reosiguranje, u tom slučaju MCR mora biti najmanje 1,000.000 eura,
- zbroj navedenih iznosa za društva koja istodobno obavljaju poslove životnog i neživotnog osiguranja.

Ne dovodeći u pitanje apsolutni prag, MCR ne smije biti manji od 25% niti veći od 45% SCR-a dotičnog društva i uključujući bilo koji kapitalni dodatak koji je uveden¹².

¹² Direktiva 2009/139/EZ Solvency II

Zahtjevi drugog i trećeg stupa i utjecaj Solvency II na poslovanje društava u Republici Hrvatskoj

Osim prikazanih zahtjeva prvog stupa uključenih u petu kvantitativnu studiju utjecaja, društva za osiguranje i društva za reosiguranje očekuje zahtjevna prilagodba „drugom“ i „trećem“ stupu Solvency II. Zahtjevi drugog stupa predstavljaju srž nove regulacije koja se zasniva na cjelovitom sustavu prepoznavanja i upravljanja svim rizicima te time zahtijeva punu prilagodbu društva novom načinu poslovanja.

Ključne prilagodbe i konkretna područja prilagodbe unutar drugog i trećeg stupa prikazani su u tablici 5. Okvirni zahtjevi drugog i trećeg stupa usvojeni su u Direktivi o Solvency II 2009/138/EZ, a detaljno će biti propisani provedbenim mjerama koje bi Europska komisija trebala donijeti do sredine 2014.

Tablica 5: Ključni zahtjevi II. i III. stupa Solvency II

II. STUP	III. STUP
Proces nadzornog preispitivanja Kapitalni dodatak Sustav upravljanja Upravljanje rizicima Vlastita procjena rizika i solventnosti (<i>ORSA - Own Risk and Solvency Assessment</i>) Unutarnja kontrola / unutarnja revizija / aktuarska funkcija	Tržišnu disciplinu Transparentnost poslovanja Izvešće o solventnosti i financijskom stanju (<i>Report on Solvency and Financial Condition</i>)

Izvor: Direktiva o Solvency II 2009/138/EZ

Posebno važno pitanje odredbi drugog stupa i cjelokupne Solventnost II predstavlja Vlastita procjena rizika i solventnosti (engl. *Own Risk and Solvency Assessment*).

Ta procjena obuhvaća i analizira najmanje slijedeće:

- ukupne potrebe solventnosti uzimajući u obzir specifični profil rizika, odobrena ograničenja dozvoljenih rizika te poslovnu strategiju društva,
- usklađenost, na kontinuiranoj osnovi, s kapitalnim zahtjevima propisanim te zahtjevima koji se odnose na tehničke pričuve,
- značaj u kojemu profil rizika dotičnog društva odstupa od pretpostavki na kojima se temelji kapitalni zahtjev glede solventnosti, izračunat prema standardnoj formuli ili prema djelomičnom, odnosno potpunom unutarnjem modelu.

U dijelu procesa nadzornog preispitivanja (čl. 36 Solventnost II direktive) nadzorne vlasti posebno preispituju i vrednuju usklađenost sa:

- sustavom upravljanja, uključujući vlastitu procjenu rizika i solventnosti,
- tehničkim pričuvama,
- kapitalnim zahtjevima,
- pravilima ulaganja,
- kvalitetom i kvantitetom vlastitih sredstava,
- kontinuiranom usklađenošću sa zahtjevima koji se odnose na potpune i djelomične unutarnje modele, ako ih primjenjuje.

Nakon procesa nadzornog preispitivanja, nadzorne vlasti mogu u iznimnim okolnostima odrediti kapitalni dodatak (čl. 37 Solventnost II direktive) za društvo svojom odlukom u kojoj su navedeni razlozi za to.

Sustav upravljanja društvom za osiguranje i društvom za reosiguranje (čl. 41 do 49 Solventnost II direktive) treba osiguravati stabilno i razborito upravljanje, biti razmjernan prirodi, opsegu i složenosti poslova društva te biti utemeljen na pisanim politikama. U dijelu sustava upravljanja podrazumijeva se odvojenost funkcija:

- funkcije upravljanja rizicima,
- funkcije praćenja usklađenosti,
- funkcije unutarnje revizije i
- aktuarske funkcije.¹³

Važan zahtjev trećeg stupa je sveobuhvatno Izvješće o solventnosti i financijskom stanju (Report on Solvency and Financial Condition).

Utjecaj implementacije Solvency II na poslovanje društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Republici Hrvatskoj mogao bi se očitovati u:

1. većoj zaštiti osiguranika, većoj transparentnosti, komparabilnosti i kompetitivnosti tržišta u RH s cjelokupnim tržištem EU-a i ostalim financijskim institucijama,
2. Solvency II će pospješiti upravljanje rizicima. Upravljanje rizicima će imati središnje značenje u upravljanju društvima te time pridonijeti boljem poznavanju, prepoznavanju i upravljanju rizicima, što bi u konačnici trebalo pozitivno utjecati na ukupnu izloženost riziku te povećanu profitabilnost i sigurnost poslovanja,
3. Pretpostavka je da će Solvency II povisiti razinu potrebnog kapitala, što bi moglo rezultirati daljnjim okrupnjavanjem, dokapitalizacijama ili drugačijem promišljanju poslovne i investicijske politike kako bi se ostvarila značajnija kapitalna olakšanja i smanjili kapitalni zahtjevi za pojedine rizike,
4. Veća diversifikacija rizika, upotreba instrumenata osiguranja i transfera rizika,
5. Negativni učinci mogli bi biti izraženi kod malih i srednjih osiguratelja i ostalih osiguratelja koji neće moći uložiti dodatna financijska sredstva u proces upravljanja rizicima i prilagodbu kapitalnim zahtjevima u okviru Solvency II,
6. Implementacija Solvency II u osigurateljni sektor ostavlja otvorena još neka pitanja od kojih su važnija utjecaj na rast cijena proizvoda osiguranja i rezerviranja¹⁴.

Zaključne preporuke

Solvency II je po svojoj zahtjevnosti, potrebnom vremenu i financijskim sredstvima za prilagodbu od iznimne strateške važnosti za osiguratelje i reosiguratelje. Punom prilagodbom Solvency II osiguratelji i reosiguratelji trebali bi ostvariti pozitivne učinke za cjelokupno poslovanje, od efikasnije upotrebe kapitala, veće učinkovitosti poslovanja, jasnije odgovornosti i rizika koje nose vlasnici, uprava, zaposlenici i osiguranici kao i veće stabilnosti cjelokupnog tržišta i financijskog sustava. Društva u Europskoj uniji odavno su započela s usklađivanjem, a provedbom kvantitativne studije utjecaja u Republici Hrvatskoj i društva za osiguranje u RH su započela pripremu. Implementacija Smjernica EIOPA-e i skori datum stupanja na snagu Solvency II sada su već i regulatorni poziv na usklađivanje i primjenu Solvency II.

Pitanja za ponavljanje gradiva Solvency II:

1. Što predstavlja Solvency II?
2. Što čine i sadrže tri stupa Solvency II?

¹³ Direktiva o Solventnosti II 2009/138/EC, op.cit.

¹⁴ Krišto, J., Naletina, D., Impact of Solvency II on Insurance industry in Croatia, međunarodna znanstvena konferencija, Management, Education and Tourism, Portorož, Slovenija, listopad 2009.

3. Kakav je proces usvajanja Solvency II?
4. Koja su tijela i zainteresirane strane uključene u oblikovanje i usvajanje Solvency II?
5. Što su kvantitativne studije utjecaja?
6. Na kojem se načelu i pristupu vrednuje imovina, tehničke pričuve i ostale obveze po Solvency II?
7. Što je solventni kapital – SCR?
8. Kako se izračunava solventni kapital – SCR?
9. Koji su rizici uključeni u izračun solventnog kapitala po standardnoj formuli?
10. Koji su ključni zahtjevi II. i III. stupa Solvency II?
11. Kakav se može očekivati utjecaj usvajanja Solvency II na poslovanje društava za osiguranje u Republici Hrvatskoj?

Literatura

1. CEA, *Solvency II, Introductory Guide*, Brussels, lipanj 2006.
2. CEA, *Solvency II, Understanding the Process*, veljača 2007., str. 6.
3. CEA, *Why excessive capital requirements harm consumers, insurers and the economy*, ožujak 2010.
4. CEIOPS, *Quantitative Impact Study 4, Summary results and main messages*, listopad 2008.
5. EC, *CALL FOR ADVICE FROM CEIOPS (QIS 5)*, srpanj 2010.
6. EC, *Solvency II - QIS5 Call for Advice and Technical Specifications*, srpanj, 2010.
7. EC, *Paper for the Solvency Subcommittee, Considerations on the design of future prudential supervisory system*, studeni 2002., MARKT/2535/02
8. EC, *QIS5 Technical Specifications*, Brussels, 5. srpanj 2010., str. 90.
9. HANFA, *Izveštaj o provedenoj studiji kvantitativnih utjecaja (QIS studiji) Solvency II regulative društava za osiguranje i društava za reosiguranje u Republici Hrvatskoj*, rujan 2012.
10. HUO, *Radionica o Solvency II petoj kvantitativnoj studiji utjecaja QIS 5*, rujan 2010.
11. Krišto, J., Naletina, D., *Impact of Solvency II on Insurance industry in Croatia*, međunarodna znanstvena konferencija, Management, Education and Tourism, Portorož, Slovenija, listopad 2009.
12. Official Journal of the European Union, *Directive 2009/138/EC of the European Parliament and of the Council of 25 November 2009 on the taking-up and pursuit of the business of Insurance and Reinsurance (Solvency II)*, Volume 52, 17. prosinca 2009.
13. Swiss Re, *Sigma No. 4/2006*.